

Türkiye’de Hayvancılıkta İhmal Edilen Bir Disiplin: Çiftlik Hayvanlarına Değer Takdiri

Gülşen KESKİN

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, Hatay-TÜRKİYE

*Sorumlu Yazar: Doç. Dr. Gülşen KESKİN; E-mail: gulsen.keskin@mku.edu.tr; ORCID: 0000-0001-2345-6789

Atıf yapmak için: Keskin G. Türkiye’de hayvancılıkta ihmal edilen bir disiplin: Çiftlik hayvanlarına değer takdiri. Erciyes Üniv Vet Fak Derg 2019; 16(1): 49-54.

Özet: Türkiye’de tarımsal değer biçme denildiğinde; genellikle tarımsal taşınmazlara değer takdiri, kamulaştırma, toplulaştırma, sigorta kapsamındaki değerlendirmeler anlaşılmakta ve özellikle hayvancılık konusunda hiçbir çalışmaya rastlanmamaktadır. Oysa Türkiye’nin tarımsal üretiminin 2016 yılında %56’sı hayvansal üretimden kaynaklanmakta, canlı hayvanlar ise 89.8 milyar TL ile toplam tarımsal üretim değerinin %33’ünü oluşturmaktadır. Hayvancılık özellikle son yıllarda damızlık besi materyali ve et ithalatı ile fazlaca gündeme gelmekte, kurban bayramının yaklaştığı dönemlerde ise piyasada hareketlilik artmaktadır. Özellikle bu dönemlerde hayvancılıkta değerlendirme uzmanlığı özel bir önem taşımaktadır. Tarımsal varlıklara değer biçme ekonominin en eski disiplinlerinden birisi olmasına karşın araştırma ve öğretimde geri planda kalmıştır. Bu durum özellikle hayvancılık gibi özel alanlarda daha yoğun bir şekilde gerçekleşmiştir. Bunda tarımsal mallara değer biçmenin ekonomik teori ve metotların yanı sıra ilgili mevzuat bilgisi gibi alana yönelik birçok ilave bilgiye, tecrübeye ve disiplinler arası bir çalışmaya ihtiyaç duyması ve bu nedenle zor bir alan olarak görülmesi de etkili olmuştur. Bununla birlikte uluslararası muhasebe standartlarına uyum, tarımsal faaliyette bulunan işletmelerin/ şirketlerin borsalarda faaliyette bulunmaları gibi yeni uygulama alanlarının ortaya çıkması ile değerlendirme uzmanlığı önemi gittikçe artan bir alan olmuştur. Bu çalışmada hayvancılıkta değerlendirme amaç ve yöntemleri genel hatları ile anlatılmış ve Türkiye’de hayvancılıkta değerlendirme uygulamalarında en çok karşılaşılan durumlara dikkat çekilmiştir.

Anahtar kelimeler: Değer biçme, değerlendirme uygulamaları, değerlendirme yöntemleri, hayvancılıkta değer biçme

A Neglected Discipline in Livestock in Turkey: Appraisal to Farm Animals

Summary: When it is said agricultural appraisal in Turkey, it is generally understood as appraisal to agricultural premises and appraisals in the scope of expropriation, land consolidation and insurance and no studies can be seen especially in the subject of Livestock. However, 56% of Turkey’s agricultural production in 2016 results from livestock production and livestock establish 33% of the total agricultural production value with 89.8 billion TL. Livestock excessively comes to the agenda with breeding stock material and meat imports especially in recent years and in periods of sacrifice holiday, mobility in the market increases. Especially in these periods, appraisal expertise in livestock carries a special importance. Even though appraisal to agricultural assets is one of the oldest disciplines of the economy, it remained at the background in research and training. This condition has occurred especially in a more concentrated manner in special areas such as livestock. Besides economical theories and methods, appraisal to agricultural goods needs many additional information, experiences and disciplines like knowledge over the regulations and therefore it is seen as a difficult field and this has been effective in this condition to occur. Together with this, new application areas have appeared such as compliance to international accounting standards and enterprises/companies performing activities in the field of agriculture to perform activities in stock markets and appraisal expertise became a field with an increasing importance. In this study, the purposes and methods of appraisal in livestock has been told in its general lines and attention has been drawn to conditions which are mostly encountered in appraisal applications at cattle breeding in Turkey.

Key words: Appraisal, appraisal applications, appraisal in livestock, appraisal methods

Giriş

Türkiye’de tarımsal değer biçme kavramından genellikle tarım alanlarına değer biçme anlaşılmakta ve kamulaştırma, arazi toplulaştırması, zarar-ziyan ve tarımsal kredi amacı ile yapılan değerlendirmeler öne çıkmaktadır. Ekonomisi gelişmiş ülkelerde ise işletmelerin satılması, kiraya verilmesi, arazi alım-satımı,

miras veya karı-koca anlaşmazlığı, vergi, finansal kiralama, muhasebe, borsada işlem görme gibi farklı nedenlerle yapılan değer takdirleri de önemli olmaktadır.

Değer takdiri bir işletmenin piyasa/pazar işlemleri nedeniyle yapılabileceği gibi zarar ziyan oluşması gibi hukuki bir nedene dayalı olarak da yapılmaktadır. Hayvancılıkta değer takdiri alım satım, hastalık, salgın, yangın, elektrik kesintisi, bozuk ve uygun olma-

yan yem ve içerik, veteriner hizmetlerinden kaynaklanan ihmal ve zararlar, kazalar, ipotekler, icralar gibi çok farklı nedenlerle yapılmaktadır (11). Türkiye'de tarım işletmelerinin çoğunun küçük aile işletmelerinden oluşması nedeniyle uygulamalarda daha çok zarar ziyan, hastalık ve sigorta temelli olarak bir değer takdiri söz konusudur. Bunlara ilave olarak büyük işletmelerde muhasebe tekniği açısından da canlı envanter içerisinde önemli bir yeri olan iş ve irat hayvanları ile bunlardan elde edilen ürünlerin değerlendirilmesi ve hayvancılıkla ilgili envanterinde değerlendirilmesinin yapılması gerekmektedir.

Türkiye'de özellikle hayvancılığın ağırlıklı olduğu, bu alanda ihtisaslaşmış işletmelerde hayvan sermayesinin payı nispeten yüksektir. Bu nedenle, özellikle bu işletmelerde hayvancılığa ait sermaye unsurlarının doğru değerlendirilmesinin önemi artmaktadır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde (GAP) küçükbaş hayvancılıkta ihtisaslaşmış işletmelerde yapılan bir çalışmada; hayvan sermayesinin aktif sermaye içinde % 9.8 ve işletme sermayesi içinde tüm işletme büyüklük gruplarında %46.7-78.7 arasında değişimle birlikte ortalama %60.1 pay aldığı görülmüştür (4). Türkiye'de hayvan sermayesi, tarım işletmelerinde muhasebe tutma zorunluluğu olmaması ve Avrupa Birliği'nde olduğu gibi bir Tarımsal Muhasebe Veri Ağı'nın oluşturulmaması nedeniyle piyasadan toplanan veriler ve çiftçi düzeyinde sahadan toplanan verilerin değerlendirilmesi ile belirlenebilmektedir (7). Bu kapsamda, özellikle ekonomik analiz çalışmalarında hayvan sermayesi, hayvanların verim ve yaş durumlarına göre, yöredeki alım satım fiyatları ve çiftçinin beyanı esas alınarak belirlenmektedir (4).

Tarımsal mallara değer takdiri ekonominin en eski disiplinlerinden birisi olmasına karşın araştırma ve öğretimde geri planda kalmıştır. Bunda özellikle çevre ekonomisi, planlama, işletme analizi gibi diğer alanlarda rekabetin öne çıkması etkili olmuştur. Ayrıca, tarımsal mallara değer biçme ekonomik teori ve metotların yanı sıra ilgili mevzuat bilgisi gibi alana yönelik birçok ilave bilgiye ve disipline de ihtiyaç duymakta ve bu nedenle zor bir alan olarak ifade edilmektedir. Uygulamalarda ise geniş bir kullanım alanı olması ve kişiler arasında ve kişi(ler) ve kurum(lar) arasındaki birçok durumda ortaya çıkan anlaşmazlıklarda, danışma ve/veya aracılık durumlarında da büyük bir öne-

me sahiptir (12).

Tüm diğer tarımsal varlıklarda olduğu gibi işletmede bulunan iş ve irat hayvanlarına da çeşitli amaçlarla değer takdiri yapılabilmektedir. Alım-satım, zarar tespiti gibi birçok alanda hayvanlara değer biçilmekle birlikte, en çok sigorta ve zararlar ile ilgili olarak irat hayvanlarının değeri takdir edilmektedir. Canlı hayvanlara değer takdirinde hayvan başına ve/veya grup olarak bir değer takdiri de söz konusu olmaktadır (3,11,14). Bunun yanı sıra erkek damızlıklar ve atlar gibi değeri yüksek olan hayvanların ise ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir (11).

Bir taşınmaza veya ekonomik değeri olan bir mala değer biçebilmek için öncelikle değerlendirmeyi gerektiren bir olayın olması ve değerlendirme amacının buna göre belirlenmesi gerekmektedir. Daha sonraki aşamada ise değeri etkileyecek unsurların objektif olarak tespiti en önemli konu olmaktadır. Tüm bu değerlendirmeleri yapabilmek ve objektif bir değer biçme işlemi gerçekleştirebilmek, bu konuda yetmiş değerleme uzmanları ile yapılabilecektir. Bu nedenle şimdiye kadar ihmal edilmiş olan hayvancılıkta değerlendirme/değer biçme konusuna gereken önemin verilmesi ve özellikle üniversitelerde ilgili bölümlerde çalışmaların yapılması faydalı olacaktır. Bu çalışmada da genel olarak hayvancılıkta değer biçme yöntemleri ve uygulamaları anlatılarak konunun önemine dikkat çekilecektir.

Çiftlik hayvanlarına değer takdir yöntemleri

Ekonomik değeri olan bir mal veya hakka değer biçebilmek için öncelikle bu değerlendirmeyi gerektirecek bir olayın ortaya çıkması gerekmekte ve buna bağlı olarak da hangi amaçla değer takdiri yapılacağı belirlenmektedir (5). Çünkü bir mala biçilen değer, her zaman aynı olmayıp; zamana, duruma ve bakış açısına göre de değişebilmektedir. Bu nedenle, özellikle değer biçmenin amacı bilinmeden bir mala değer takdiri yapılamamakta ve yapılmış bir değer takdirinin sonuçları da o takdirin yapılmasındaki amaç bilinmeden doğru olarak yorumlanamamaktadır(15). Değer takdirini gerektiren önemli bazı nedenler ve değerlendirme amaçları Tablo 1'de verilmiştir. Buna göre değer biçmenin çok geniş bir uygulama alanının olduğu görülmektedir.

Tablo 1. Değerlendirmenin amacı ve konusu (5,12)

Olay	Değerlendirme Amacı	Değerlendirme Konusu
Satış	Alım-satım değeri	Pazar değeri
Miras ile devir	Miras veya hak sahibinin tazminat yüksekliğinin bulunması	Miras değeri/devir değeri
Boşanma /ortaklığın bozulması	Malların paylaşımı ve tanzimi için değerlendirme	Boşanma değeri / ortaklık payının değeri
Ortaklık ile malların birleşimi	Gelir dağılımı için değerlendirme	Fusion değeri
Kamulaştırma	Tazminatın yüksekliği	Kamulaştırma değeri
Kiralama yolu ile kullanımın devri	Kira bedelini belirleme	Kiralama değeri
İntifa hakkının devri	Kullanım değeri	İntifa değeri
Bir zararın oluşması	Zararı belirleme/sigorta değeri	Zararın değeri
Muhasebeleştirme	Muhasebe kaydı	Muhasebe değeri

Tablo 2. Çiftlik hayvanlarında farklı değer biçme yaklaşımları ve değerlendirme önerileri (11)

Değer Takdir Yaklaşımları	Değerlendirme Önerileri
1. Pazar Değeri	
*Satış değeri (karşılaştırma değeri)	*Pazar değeri yöntemi yeterli veri olması durumunda öncelikli olarak kullanılmalı, diğer yöntemler ise ancak yeterli veri olmaması durumunda kullanılmalıdır.
*Değer gelişim eğrisine yönlendirilme	*Yaş önemli bir değer belirleyici faktörse ve esas olarak yaş sınıflarına göre bir işlem söz konusu ise kullanılıyor.
*Farklı yaş gruplarının satış değerinin linear interpolasyonu	*Henüz ekonomik ömrünü tamamlamamış hayvanlarda basit bir değerlendirme isteniyorsa kullanılıyor.
2. Ekonomik Kullanım Değeri	
*Gelir değeri	*Normal kullanım süresi tamamlandığında bir tazminat değeri söz konusu ise kullanılıyor, bunun dışında ise değerlendirmelerde yardımcı unsurdur.
*Maliyet değeri	*Esas olarak geçmiş verilere dayalı olduğundan problemlidir, bunun dışında yardımcı değer olarak kullanılıyor.
*Tazminat değeri	
Satın alma değeri (mukayese değeri)	Benzer satış ve yeterli pazar verileri olduğunda öncelikli olarak kullanılıyor.
Net gelir değeri - brüt kar azalması	Üretim periyodunun tamamlanmasına yakın ortaya çıkan tazminat durumlarında kullanılıyor.
Maliyet değeri + brüt kar artışı	Üretim periyodunun başlangıcına yakın ortaya çıkan tazminat durumlarında kullanılıyor.
Yeni değer - değer azalması / hesaplanmış tazminat değeri	İşletmede çok yıllık tutulan hayvanlarda ve devam eden aynı tazminat durumlarında
- Net gelir değeri farkı	Özellikle karmaşık zarar durumlarında kullanılıyor.

Hayvancılıkta değer takdiri esas olarak pazar değeri yöntemi ve ekonomik kullanım değeri olmak üzere Tablo 2'de görüldüğü gibi iki farklı değerlendirme yaklaşımına sahiptir. Örneğin; bir satış işleminde pazar değeri yöntemine göre değer, satış değerinden genellikle pazarlama masrafları düşülerek bulunurken, kullanım değeri ise satın alma değerine sigorta, taşıma gibi ilave masraflar eklenerek bulunabilmektedir (11). Kamulaştırmalar veya hayvan hastalıklarında olduğu gibi mevzuatta değerlendirmelerle ilgili hükümler yer alıyorsa mutlaka bunların da dikkate alınarak değer biçme işlemlerinin bu hükümlere uygun olarak yapılması gerekmektedir.

Hayvanların değer takdiri için gerekli olan veriler; işletmeye ait veriler, pazar verileri, istatistikler ve hesaplanan mukayese edilebilir veriler olmaktadır. Hayvanlara değer takdir yöntemleri genel olarak pazar değeri yöntemi, maliyet ve gelir yöntemi olarak sınıflandırılabilir. Tablo 2'de irat hayvanlarına değer takdiri yaklaşımı ve bunların kullanımı için bazı öneriler verilmektedir.

Genel olarak alım satımda grup veya tek başlarına hayvan değerleri bilirkişi vasıtasıyla belirlenmemekte, ancak işletmenin bir bütün olarak satışı söz konusu olduğunda envanterin ayrı değerlendirilmesi gerektiğinden bir bilirkişi/uzman tarafından yapılması daha uygun görülmektedir (11).

Canlı hayvanlar için pazarda bir değer belirlenmiş veya alım satım oluşmuşsa bu değer karşılaştırmalarda kolayca kullanılabilir. Fiyatı belirlenmemiş fakat satılabilir olan gebe düve gibi hayvanlar için de değeri belirleyen faktörler dikkate alınarak karşılaştır-

ma yöntemi uygulanabilir. Ancak, genellikle piyasada yaygın işlem görmeyen henüz kesim olgunluğuna ulaşmamış hayvanlar, damızlık boğalar, ekonomik ömrünün ortasında bulunan süt hayvanları gibi canlı hayvanlar için bir piyasa fiyatı (mukayese değeri) belirlenemeyebilir (11). Bu durumda değer takdirinde öncelikle kıymeti belirleyen faktörlerin belirlenmesi gerekmektedir. Değeri belirleyen faktörler ise her hayvan cinsinde ve aynı cins içinde ilerleyen özelliklerde de farklılık göstermektedir. Sığır besiciliğinde karlılığı ve kaliteli et üretimini etkileyen faktörler besiyeye alınan hayvanların ırkı, yaşı, cinsiyeti, kondisyonu, yapısı ve orijini. Ayrıca beside kullanılan yem ile sevk ve idarede etkili faktörler de bunlardan bazılarıdır (2,10,13,31). Değeri belirleyen en önemli kriterler besi ve kasaplık hayvanlarda ağırlık ve ticari sınıflandırmalar iken süt hayvanlarında ilk sırada ırk, ıslah durumu, menşee, dış görünüş, ağırlık ve gebeliğin evresi gelmektedir. Ayrıca süt verimi (miktar, yağ oranı, protein ve somatik hücre sayısı), yaş veya laktasyon sayısı, dış görünüş (tip, meme), menşee (işletmenin itibarı, annelerin üreme değeri), doğurganlık, buzağılama aralığı, sağım durumu (dakikadaki ortalama sağım), laktasyon durumu ve embriyo transferi gibi diğer faktörler de değeri etkilemektedir. Süt verimi ve ağırlık gibi nicel verilerin yanı sıra damızlık birlikleri tarafından kısmen nitel verilerin değerlendirilmesi için de tip ve meme puanı gibi nicel ölçü kriterleri de vardır (11). Bu verilerin kullanımı ise ancak mevcut olma durumlarına göre gerçekleşmektedir.

Verim ve değer arasındaki pozitif korelasyondan süt sığırıcılığında önemli teknik katsayılar; canlı ağırlık, günlük süt verimi, laktasyon süresi ve verimi, damız-

lık- kasaplık değer, ekonomik ömür, doğum ve ölüm oranı olarak özetlenebilir. Trakya Bölgesi'nde yapılan bir çalışmada hayvanların canlı ağırlığı, günlük süt verimi, buzağı payı ve damızlık değer bakımından kültür ırkında; laktasyon süresi, kasaplık değer ve ekonomik ömür bakımından ise melez ırk hayvanlarda daha yüksek değerlere sahip olduğu belirlenmiştir (8). Buradan teknik katsayıların ırklara göre farklılık gösterdiği ve değerlendirmelerde dikkate alınması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Ayrıca değerlendirmenin hangi amaçla yapılacağı da bu durumda önemli olmaktadır.

Türkiye'de uygulamaları

Hayvan değer kayıpları ve tazminatları: Türkiye'de hayvancılıkta değer biçme işlemleri çoğunlukla sigorta prim ve tazminatını belirlemek için yapılmaktadır. Sigorta amaçlı değerlendirmelerin dışında hayvan hastalıkları, tabii afetlerden zarar gören çiftçilere yönelik yardımlar ve çiftçi mallarının korunması kapsamında da değer biçme işlemleri yapılmaktadır. Bu değerlendirmeler; 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu, 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu, Tazminatlı Hayvan Hastalıkları ve Tazminat Oranlarına Dair Yönetmelik, Hayvan Hastalıkları Tazminat Yönetmeliği, 2090 sayılı Tabii Afetlerden Zarar Gören Çiftçilere Yapılacak Yardımlar Hakkındaki Kanun ve bu kanuna dayanarak çıkarılan yönetmelik ve 4081 sayılı Çifti Mallarının Korunması Hakkındaki Kanuna dayalı olarak yapılmaktadır (16,17,18,19,20,22,26). Ayrıca, uygulamaya yönelik olarak açıklanan Bakanlar Kurulu Kararları, sigorta genel şartları, talimat ve tarifelerin de dikkate alınması gerekmektedir (24,27,28).

Tarım sigortaları kanununa göre çiftlik hayvanları; büyükbaş ve küçükbaş hayvanları, kümes hayvanlarını ve kültür balıkçılığını ifade ederken, benzer şekilde 5996 sayılı kanunda; et, süt, yumurta dahil olmak üzere gıda, deri, kürk, yün, tüy veya diğer ürünlerin temini için veya işgücü amacıyla insanlar tarafından yetiştirilen ve beslenen hayvanları ifade etmektedir (19,20). 5363 sayılı kanunun 9. maddesine göre çiftlik hayvanları sigortalarının risk inceleme işlemleri veteriner hekimler ve zooteknist ziraat mühendisleri, hasar tespitleri ise veteriner hekimler tarafından yapılmaktadır. Aynı kanunun 12. maddesi ve 31 Aralık 2016 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ise teminat altına alınacak riskleri açıklamaktadır.

Çiftlik hayvanlarına sigorta amaçlı yapılan değer takdirlerinde sigorta yaptırılan risk ve bunun gerçekleşme durumu dikkate alınarak ve ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde değer biçilmektedir (27,28). Buna göre; sigorta edilmiş hayvanlarda meydana gelen hasarın nedeni, niteliği ve miktarı Tarım Sigortaları Havuzu veya Tarım Sigortaları Havuzu eksperlerinin belirlemelerine göre ve ancak taraflar arasında, mutabık kalınarak tespit edilmektedir. Tazminat hesapla-

maları ise poliçede yazılı olan hayvan birim fiyatına göre ve muafiyet, varsa müşterek sigorta ve sovtaj tutarları dikkate alınarak tarife ve talimatlarda belirtilen şekilde yapılmaktadır.

5996 sayılı kanunda hayvan hastalık tazminatının belirlenmesinde tazminatların işletmenin bulunduğu mahallin rayiç bedelleri dikkate alınarak yerel kıymet takdir komisyonu tarafından belirleneceği ifade edilmektedir. Bu kanuna dayanarak çıkarılan yönetmeliklerde ise kapsama alınan hastalıklar ve tazminat oranları açıklanarak tazminatın belirlenme esasları anlatılmaktadır (20,22,26).

Hayvan pazarları ve borsaları: Hayvan satış yerleri, 5996 sayılı kanunun ikinci bölümü 8. maddesinde yer almakta ve "hayvancılık işletmelerinden doğrudan yapılan satışlar hariç hayvanların alım ve satımları, ruhsatlı hayvan pazarı, borsalar ve Bakanlıktan izinli hayvan panayırlarında yapılır" denilmektedir. Aynı kanunun dördüncü bölümünde madde 11'de hayvan pazar ve borsalarının Bakanlıktan onay almak ve istenen kayıtları tutmakla yükümlü oldukları ifade edilmektedir. 5996 sayılı kanuna dayanarak hazırlanan yönetmeliklere göre; sorumlu yönetici veteriner hekim, hayvan satış yerine gelen ve satılan hayvanların miktar ve fiyatlarını, tür ve cinslerine göre kayıtlarını tutar veya tutturur. İşletmelerin tutması gereken kayıtlar ise satın alınan hayvanların pasaportları veya nakil belgeleri, sahibinin adı, menşei işletmesi, satın alma tarihi, kategorileri, sayısı ve tanımlama numarasıdır (21,23).

Hayvan fiyatları ile ilgili yapılacak fiyat araştırmalarında pazarda aynı nitelikte hayvan bulunamaması durumunda karşılaştırmalar için yakın nitelikteki hayvanların fiyatlarının araştırılması gerekmektedir (15). Bu nedenle hayvan pazar yerleri ve borsalarda tutulan kayıtlar ve verilerin tümü değerlendirmeler için önemli veri kaynaklarıdır ve özellikle anlaşmazlık durumlarında bilirkişilerin başvurabileceği önemli kaynak alanlardan birisidir. Hayvan pazar yerleri ve borsalar alıcı ve satıcının bir araya geldiği ve objektif değer oluştuğu önemli yerlerdir.

Türkiye muhasebe standartlarına göre değerlendirme: Uluslararası ticaretin artması sonucunda tarımsal faaliyetlerin muhasebeleştirilmesi daha da önem kazanmış ve International Accounting Standart Committee (IASC) tarafından hazırlanan International Accounting Standart 41 (IAS41) isimli standart 1 Ocak 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Daha sonra Türkiye'de Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), borsaya kayıtlı tarım işletmelerinin tarımsal faaliyetlerini düzenlemek amacıyla bir tebliğ yayınlamış ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurumu (TMSK) 24.02.2006 tarihinde Tarımsal Faaliyet Standardını (TMS 41) yayınlamıştır (1,29,30).

Biyolojik dönüşüme sahip olmaları nedeniyle tarımsal

faaliyetler sonucu oluşan canlı varlık ve ürünlerin değerlendirilmesi önemli bir konudur. TMS41 Standardı ile tarımsal faaliyetlerde muhasebe standardı uluslararası muhasebe standartlarına uyumlu hale gelmiştir. Değerlendirmelerde ise esas olarak aktif piyasa fiyatları baz alınarak gerçeğe uygun bir değer yaklaşımını (piyasa fiyatı) benimsemiştir. Ancak, canlı varlığın veya ürünün aktif bir piyasası olmaması ya da gerçeğe uygun değerinin güvenilir olarak belirlenememesi durumunda yapılacak değerlendirmeler de TMS41 standardı tebliğinde açıklanmıştır. Buna göre aktif bir piyasanın olmaması veya gerçeğe uygun değerinin güvenilir olarak belirlenememesi durumunda maliyet ve gelir yöntemi ile emsal karşılaştırması yöntemi de kullanılabilir (6,25,29,30). Değerlendirmelerdeki en önemli konu ise hangi yöntem kullanılırsa kullanılсын esas olanın değerlendirme ilke ve yöntemlerinin iyi bilinmesi olduğudur. Aranılan objektif değere en yakın sağlıklı bir değerlendirme ise ancak, hayvancılıkta değer biçme konusunda uzman kişiler tarafından yapılacak değerlendirmeler ile gerçekleştirilebilir (9).

Sonuç

Tüm tarımsal varlıklara değer takdirinde olduğu gibi hayvancılıkta da canlı hayvan veya hayvansal girdi ve çıktılara değer takdiri önemli çalışma alanlarından biridir. Genel bir ifade ile hayvancılıkta değer takdiri tüm tarımsal işletmenin veya hayvancılıkta ihtisaslaşmış bir işletmenin değerini belirlemek için gerekli olabileceği gibi sadece tek bir hayvanın veya sürünün/grubun değerlendirilmesinde de gerekebilir. Değerlendirme amaçları ise alım-satım, zarar-zıyan, vergi, muhasebeleştirme, kredi başvuruları ve anlaşmazlıklar gibi çok farklı nedenlerden/olaylardan kaynaklanmaktadır. Değerlendirmeyi gerektiren olay değerlendirmenin amacını ve kullanılacak değerlendirme yöntemini belirlemekte ve genel olarak önemli değerlendirme yaklaşımları pazar değeri, maliyet değeri ve gelir değeri yaklaşımı olarak özetlenmektedir. Değerlendirmeyi yapan kişi bu yaklaşımlardan sadece birini kullanabildiği gibi duruma göre birkaçını birden kullanabilmektedir. Değerlendirmenin amacı ve kullanılan yöntem ne olursa olsun değerlendirmeyi yapanın mesleki bilgi ve tecrübesinin yanı sıra değerlendirme ilke ve yöntemleri ile konuyla ilgili mevzuatı da iyi bilmesi gerekmektedir. Ayrıca veri kaynaklarına ulaşım da sağlıklı, güvenilir bir değerlendirme için çok önemlidir.

Değer biçme işlemleri ilgili taraflara olduğu gibi ülke ekonomisine de doğrudan etki etmesine ve çok yaygın uygulama alanına rağmen konu üzerine üniversitelerde çalışan akademisyen azlığı ve bu konudaki araştırma ve yayınların eksikliği sahada bu konunun uygulamasını yapanları zorlamaktadır. Bununla birlikte özellikle tarımsal faaliyette bulunan bazı büyük işletmelerin borsalarda faaliyette bulunmaları da gelecek yıllarda bu konuda uzmanlaşmış eleman ihtiyacı-

nın artacağını göstermektedir. Türkiye'de tarımsal değer biçme denildiğinde genellikle tarımsal taşınmazlara değer takdiri, kamulaştırma, toplulaştırma ve sigorta kapsamındaki değerlendirmeler anlaşılmakta, özellikle hayvancılık konusunda hiçbir çalışmaya rastlanmamaktadır. Bu nedenlerle bu alandaki boşluğu doldurması açısından üniversitelerin ilgili bölümlerinde tarımsal değerlemeye önem verilmesi ve hayvancılıkta tarımsal değerlendirme uzmanlarının yetişmesi gerekmektedir.

Kaynaklar

1. Antepli A. Canlı varlıklarda maliyetlerin 7/b seçeneği ile izlenmesi ve uygulama örneği. PIBYD 2015; 2(1): 1-18.
2. Arpacık R. Sığır besiciliğinde karlılığı etkileyen başlıca faktörler. Ankara Üniv Vet Fak Derg 1978; 25(1): 183-90.
3. Bewertung Zoo- und Nutztieren, http://www.kommunale-verwaltung.sachsen.de/download/Kommunale_Verwaltung/Anlage_4_Zoo-_und_Nutztiere.pdf, Erişim tarihi: 10.04.2017.
4. Dellal İ, Keskin G, Dellal G. GAP Bölgesinde Küçükbaş Hayvan Yetiştiren İşletmelerin Ekonomik Analizi ve Hayvansal Ürünlerin Pazara Arzı. Ankara: Tepge Yayınları 83, 2002; ss. 7-40.
5. Gekle L. Leidfaden zur Lösung landwirtschaftlicher Bewertungsprobleme. Erste Auflage. Sankt Augustin: HLBS Verlag, 2002; pp. 1-40.
6. Gökgöz A. Tarımsal faaliyetlerde gerçeğe uygun değer tespiti ve muhasebeleştirilmesi. İşletme Araştırmaları Dergisi 2012; 4(4): 95-108.
7. Keskin G, Dellal İ. AB'de küçükbaş hayvan yetiştiren ihtisaslaşmış işletmeler ve Türkiye'nin uyum sürecindeki durumu. Yedinci Türkiye Tarım Ekonomisi Kongresi. Eylül, 13-15, 2006; Antalya-Türkiye.
8. Keskin G, Dellal İ. Trakya bölgesinde süt sığırcılığı üretim faaliyetinde brüt kar analizi. Kafkas Üniv Vet Fak Derg 2011; 17(2): 177-82.
9. Keskin G. Ziraat mühendisi birlişiklerin eğitim gereksinimleri ve uygulamada karşılaştıkları sorunlara ilişkin bir araştırma. Harran Üniv Ziraat Fak Derg 2007; 11(3-4): 15-22.
10. Kor A, Karaca S, Ertuğrul M. Farklı barındırma sistemlerinin Akkeçi erkek oğlaklarında besi performansı, kesim ve karkas özelliklerine etkisi. Altıncı Zootekni Bilim Kongresi. Haziran, 24-26, 2009; Erzurum-Türkiye.
11. Köhne M. Landwirtschaftliche Taxationslehre.

- Zweite Auflage. Hamburg und Berlin: Verlag Paul Parey, 1993; pp. 20-99.
12. Köhne M. Landwirtschaftliche taxationslehre – Eine unterbewertete Disziplin-. Agrarwirtschaft 2006; 55(4): 173-4.
 13. Kutlu HR, Özen N. Hayvan beslemede son gelişmeler, Altıncı Zootekni Bilim Kongresi. Haziran, 24-26, 2009; Erzurum-Türkiye.
 14. Land- und Forstwirtschaft: Bewertung von Tieren, https://www.thueringen.de/imperia/md/content/nkfthueringen/schlussbericht/kapitel_3/03_anhang2.12_bmf14-11-2001.pdf, Erişim tarihi: 15.04.2017.
 15. Mülâyim ZG. Tarımsal Değer Bıçme ve Bilirkişilik. İkinci Genişletilmiş ve Yenilenmiş Baskı. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2001; ss.10-250.
 16. Resmi Gazete. 4081 Sayılı Çiftçi Mallarının Korunması Hakkındaki Kanun. 10.07.1941 tarih ve 4856 sayılı Resmi Gazete.
 17. Resmi Gazete. 5488 Sayılı Tarım Kanunu. 25.04.2006 tarih ve 26149 sayılı Resmi Gazete.
 18. Resmi Gazete. 2090 Sayılı Tabii Afetlerden Zarar Gören Çiftçilere Yapılacak Yardımlar Hakkındaki Yönetmelik. 27.08.2006 tarih ve 26272 sayılı Resmi Gazete.
 19. Resmi Gazete. 5363 Sayılı Tarım Sigortaları Kanunu. 21.06.2005 tarih ve 25852 sayılı Resmi Gazete.
 20. Resmi Gazete. 5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu. 13.06.2010 tarih ve 27610 sayılı Resmi Gazete.
 21. Resmi Gazete. Canlı Hayvan Ticareti Yapan Satıcıların Çalışma ve Denetlenmesi İle İlgili Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik. 18.01.2012 tarih ve 28177 sayılı Resmi Gazete.
 22. Resmi Gazete. Hayvan Hastalıkları Tazminat Yönetmeliği. 06.03.2013 tarih ve 28579 sayılı Resmi Gazete.
 23. Resmi Gazete. Hayvan Satış Yerlerinin Ruhsatlandırılma ve Denetleme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik. 12.2011 tarih ve 28152 sayılı Resmi Gazete.
 24. Resmi Gazete. Tarım Sigortaları Havuzu Tarafından Kapsama Alınacak Riskler, Ürünler ve Bölgeler ile Prim Desteği Oranlarına İlişkin Karar. 31.12.2016 tarih ve 29935 sayılı Resmi Gazete.
 25. Resmi Gazete. Tarımsal Faaliyetlere İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 41) Hakkında Tebliğ (Sıra No: 22). 24/2/2006 tarih ve 26090 sayılı Resmi Gazete.
 26. Resmi Gazete. Tazminatlı Hayvan Hastalıkları ve Tazminat Oranlarına Dair Yönetmelik. 14.01.2012 tarih ve 28173 sayılı Resmi Gazete.
 27. Tarım Sigortaları Havuzu (TARSİM), Devlet Destekli Hayvan Hayat Sigortası Genel Şartları 2017, <https://web.tarsim.gov.tr>, Erişim tarihi: 12.06.2017.
 28. Tarım Sigortaları Havuzu (TARSİM), Devlet Destekli Hayvan Hayat Sigortası Tarife ve Talimatlar 2017, <https://web.tarsim.gov.tr>, Erişim tarihi: 12.06.2017.
 29. Top T. Türkiye'de muhasebe standartlarına göre canlı varlıkların değerlemesi; büyükbaş hayvanlar üzerine bir uygulama, Yüksek lisans tezi, SDÜ Sos Bil Ens, Isparta 2009; ss.1-50.
 30. Tuğay O. Türkiye muhasebe standardı 41'e göre canlı varlıkların gerçeğe uygun değerinin tespiti ve muhasebeleştirilmesi. MAKÜ Sobed 2013; 5 (8):148-65.
 31. Uygur M. Sığırcılıkta besi performansını etkileyen faktörler. Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, Çiftçi Broşürü 138, <https://arastirma.tarim.gov.tr/etae/Belgeler/EgitimBrosur/138-ciftcibro.pdf>, Erişim tarihi: 10.05.2017.